

Pedagogens kunnskap i møte med barn og seksualitet

Hvilken kunnskap har pedagogene i NN barnehage om barn og seksualitet, og hvordan arbeider de med denne tematikken i barnehagen?

Jeanette Havnør Fenes
[kandidatnummer: 32]

Bacheloroppgave
[BNBAC3900]

Trondheim, April, 2022

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Forord

Nå nærmer det seg slutten på et treårs langt studium hvor man har møtt på mange utfordringer på veien, spesielt med tanke på Covid-19. Det har ikke alltid vært like lett å være student disse tre årene, det har vært tårer og frustrasjon, men på et vis har man klart og kommet seg gjennom det, og man nærmer seg slutten på enda en epoke.

Bacheloroppgaven har vært i tankene hele veien, og planleggingen startet allerede på første året for min del. Det viste seg å være lurt å starte tidlig på grunn av hvor lang tid tankeprosessen tar. I prosessen med å velge tema, problemstilling, og skrive oppgaven har det vært mange utfordringer, og motivasjonen har ikke alltid vært like tilstedeværende. Når skrivingen har stagnert, har det vært godt å vite at jeg startet tidlig og ikke ble hengende etter.

Til tross for utfordringene og mangel på motivasjon til tider, har arbeidet med denne bacheloroppgaven vært lærerikt og spennende. Jeg sitter igjen med mange nye tanker og en kunnskap jeg ikke hadde nok av fra før, og som jeg gleder meg til å ta med meg ut i jobben som pedagogisk leder.

Jeg ønsker å takke de som har vært med meg på reisen, og som har hjulpet meg og komme igjennom dette. Først vil jeg takke informantene mine som stilte opp i intervju, deres erfaringer, tanker og meninger har gitt meg ny kunnskap. Videre vil jeg rette en takk til medstudenter og familie som har stilt opp og støttet meg hele veien. Avslutningsvis vil jeg rette en spesiell stor takk til Trond Løge Hagen, Marit Heldal, Vegar Bones og Elisabeth Walsøe Lehn som har gitt meg meget god veiledning og støtte når hele prosessen har føltes meningsløs. Uten dere hadde det ikke vært mulig og kommet i mål med oppgaven.

God lesing!

Trondheim, april 2022

Jeanette Havnør Fenes

Innholdsfortegnelse

KAPITTEL 1. INNLEDNING	5
<i>1.1 Valg av tema og problemstilling</i>	<i>5</i>
<i>1.2 Oppgavens struktur</i>	<i>6</i>
KAPITTEL 2. TEORI	7
<i>2.1 Aktualisering</i>	<i>7</i>
<i>2.2 Perspektiver på seksualitet.....</i>	<i>8</i>
<i>2.3 Barns seksuelle lek og utforskning.....</i>	<i>9</i>
<i>2.4 Personalets rolle i møte med temaet barn og seksualitet.....</i>	<i>10</i>
KAPITTEL 3. METODE	11
<i>3.1 Kvalitativ forskningsmetode.....</i>	<i>11</i>
<i>3.2 Intervju som forskningsmetode.....</i>	<i>12</i>
<i>3.3 Utarbeiding av intervjuguide</i>	<i>13</i>
<i>3.4 Valg av informanter</i>	<i>13</i>
<i>3.5 Gjennomføringen av intervjuet.....</i>	<i>15</i>
<i>3.6 Metodekritikk.....</i>	<i>16</i>
<i>3.7 Analyse av datamaterialet.....</i>	<i>17</i>
<i>3.8 Etiske hensyn</i>	<i>18</i>
KAPITTEL 4. FUNN OG DRØFTING	19
<i>4.1 Pedagogene i møte med barn og seksualitet i barnehagen.....</i>	<i>19</i>
<i>4.2 Barnehagens arbeid med barn og seksualitet</i>	<i>23</i>
4.2.1 Samtaler og aktiviteter med barnegruppen.....	23
4.2.2 Forebygging av seksuelle overgrep i barnehagen	25
KAPITTEL 5. AVSLUTNING.....	26
REFERANSELISTE	29

VEDLEGG	31
<i>7.1 Informasjon- og samtykkeskjema</i>	<i>31</i>
<i>7.2 Intervjuguide</i>	<i>33</i>

KAPITTEL 1. INNLEDNING

1.1 Valg av tema og problemstilling

Seksualitet hos små barn blir både politisk og faglig anerkjent som en sunn og naturlig del av små barns lek og utvikling (Skundberg, 2020). I Rammeplan for barnehagen, innhold og oppgaver (2017) (heretter referert til som rammeplanen)), under fagområdet *kropp, bevegelse, mat og helse*, står det at barna skal gjennom arbeid med dette fagområdet få kjennskap til menneskekroppen, utvikle en trygghet rundt egen kropp, danne seg et positivt selvbilde, og bli kjent med sine egne følelser. Videre skal barna også utvikle en bevissthet rundt, og lære seg å både sette egne grenser, og respektere andres grenser (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 49-50). Det står også i rammeplanen under området *livsmestring og helse* at barnehagen skal i møte med barn som opplever krenkelse stoppe det og følge opp dette (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11). Slik jeg tolker rammeplanen så skal seksualitet være på agendaen i barnehagen slik at barn får den kunnskapen de trenger om egen kropp, og for å stå styrket i situasjoner som kan være vanskelig og utfordrende. Gjennom å la barna bli kjent med menneskekroppen, trygg på seg selv og sine følelser, og bli bevisst egne og andres grenser, bidrar barnehagen til forebygging av seksuelle overgrep, og til å normalisere barns seksualitet.

I strategiplanen *Snakk om det! Strategi for seksuell helse 2017-2022* (Helse- og omsorgsdepartementet, 2016) (heretter referert til som strategiplanen) legges det i likhet med rammeplanen fokus på den naturlige og sunne utviklingen av barns seksualitet. Vanligvis er oppmerksomheten rundt barns seksualitet rettet mot forebygging av overgrep, men det er også en politisk intensjon om å anerkjenne viktigheten av kunnskap om barns naturlige seksualitet (Skundberg, 2020).

Friis (2019, s. 46) hevder at Verdens helseorganisasjon (WHO) har fokus på barns seksualitet, men at det likevel virker som at norske barnehager har valgt å usynliggjøre tematikken. Til tross for at tematikken seksualitet, kunnskap og kompetanse rundt dette er en direkte og indirekte del av rammeplanen og strategiplanen, opplever jeg at både utdanningsinstitusjonene og norske barnehager fremdeles har en lang vei å gå. Viktigheten av kunnskap og kompetanse er i fokus, men allikevel virker det som at det i praksis ikke er i stort nok fokus.

Når jeg ser tilbake på egen barndom, studietiden og min tid i barnehagen, kan jeg ikke huske at det har vært mye fokus på barns seksualitet, seksuell lek og utforskning, eller seksuell identitet og kjønnsuttrykk. Jeg har heller ikke opplevd at det er nok fokus på kunnskap og kompetanseheving hos verken personell, barn eller barnehagelærerstudenter verken i barnehagene eller på utdanningsinstitusjonene. På bakgrunn av dette, har jeg valgt å skrive om tematikken barn og seksualitet da det er noe jeg opplever at må løftes mer opp og fram. Interessen for tematikken har alltid vært der, men gjennom praksis og temaukene på Dronning Mauds Minne Høgskole, har interessen vokst seg større, og jeg kjente at dette var det jeg ville forske på.

I denne bacheloroppgaven har målet mitt vært å tilegne meg kunnskap om tematikken barn og seksualitet, samt å finne ut hvilken kunnskap pedagogene har i én barnehage om akkurat denne tematikken, og hvordan de arbeider med den i barnehagehverdagen. Basert på tematikken, og hva jeg ønsker å forske på, ble min problemstilling:

Hvilken kunnskap har pedagogene i NN barnehage om barn og seksualitet, og hvordan arbeider de med denne tematikken i barnehagen?

1.2 Oppgavens struktur

Jeg har valgt å dele inn bacheloroppgaven i kapitler. I det første kapitlet presenteres valg av tema, problemstilling og oppgavens oppbygning. Under valg av tema og problemstilling begrunner jeg hvorfor jeg har valgt temaet barn og seksualitet, samt hvorfor jeg valgte denne problemstillingen. I kapittel to vil fokuset ligge på aktualisering av tematikken, samt relevant teori som skal bidra til å belyse problemstillingen. I kapittel tre presenterer jeg metodedelen hvor det er fokus på valg av metode, typen metode, valg av informanter, gjennomføring av datainnsamling, metodekritikk og etikk. I fjerde kapittel legger jeg frem funnene fra datainnsamlingen, og drøfter datamaterialet opp mot teorien. Avslutningsvis skal jeg legge fram en oppsummering ut ifra funnene mine.

Bacheloroppgaven inneholder også en del med vedlegg hvor jeg legger ved intervjuguide og informasjon- og samtykkeskjema.

KAPITTEL 2. TEORI

I dette teorikapittelet skal det presenteres et teorigrunnlag for bacheloroppgaven. Først har jeg valgt å fokusere på aktualisering av tematikken. Videre skal jeg presentere hva seksualitet er og forskjellen mellom barns seksualitet og voksnes seksualitet. Deretter skal jeg gjøre rede for barns seksuelle lek og utforskning. Etter det skal jeg ta for meg personalets rolle i møte med barn og seksualitet.

2.1 Aktualisering

I 2016 publiserte regjeringen strategiplanen *Snakk om det! Strategi for seksuell helse 2017-2022*, utarbeidet av Helse- og omsorgsdepartementet. I strategiplanen hevdes det at grunnlaget for en god seksuell helse etableres tidlig i livet til de yngste barna. De begynner å oppdage og utforske egen seksualitet, kjønnsidentitet og seksuelle identitet, og de vil starte å stille spørsmål som omhandler temaer som kropp, kjønn og reproduksjon fra de er rundt 3-4 år gamle. I strategiplanen legges det også fokus på at kunnskap om kropp, følelser og relasjoner er nødvendig for at et barn skal kunne utvikle mestringskompetanse for egen helse, og for at de skal kunne etablere en livsstil som på kort og lang sikt vil være helsefremmende (Helse- og omsorgsdepartementet, 2016, s. 14).

Videre har FNs barnekonvensjon (2003, s. 13) stadfestet i §12 at barn har rett til å bli hørt. For at hvert enkelt barn skal få muligheten til å benytte seg av denne rettigheten, må barnet være i stand til å kunne sette ord på og uttrykke seg, det gjelder også for temaer som kan være mer kompliserte slik som seksualitet, grensesetting og egen kjønnsidentitet. Ved at barnet opplever å ha et trygt og positivt forhold til sin egen kropp, vil det også oppleves enklere for barnet å skille mellom positiv og negativ berøring, noe som vil kunne skape en lavere terskel for å dele vonde opplevelser med en voksen, for eksempel hvis man har blitt utsatt for krenkelser eller seksuelle overgrep. For å kunne forebygge krenkelser, er det avgjørende at barn og voksne lærer å respektere andres kropp og grenser. Ved å etablere kunnskap om variasjon og mangfold i familieformer og kjønnsuttrykk, vil det være mulig å begrense fordommer, mobbing og trakassering (Helse- og omsorgsdepartementet, 2016, s. 14).

Tiltaksplanen *En god barndom varer livet ut* (2014-2017) fra regjeringen ble lagt frem for å bidra til å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og unge. I denne tiltaksplanen var et

av tiltakene at det skulle sikres at kunnskap om vold og seksuelle overgrep ble satt fokus på i lærerutdanningene. Tidligere har det vært mangel på tydelige føringer på dette i både barnehagelærerutdanningen og lærerutdanningen, men f.o.m. 1. august 2016 ble rammeplanen endret av regjeringen slik at studentene var sikret å få kunnskap om å se etter tegn på vold og overgrep, og hvilke tiltak som skal iverksettes, og hvordan drive et tverrfaglig og tverretattlig samarbeid som vil være til barnets beste (Helse- og omsorgsdepartementet, 2016, s. 14).

2.2 Perspektiver på seksualitet

Det finnes flere ulike definisjoner på seksualitet, men i denne oppgaven har jeg valgt å se på to forskjellige definisjoner.

I Aasland (2020, s. 8) står det skrevet at Verdens helseorganisasjon (WHO) valgte i 1984 å definere seksualitet som en integrert del av hvert enkelt menneskes personlighet.

Seksualiteten ble sett på som et grunnleggende behov og en del av det å være et menneske. Begrepet seksualitet handler om hva som gjør at vi leter etter kjærlighet, intimitet og varme. Vi uttrykker vår seksualitet gjennom måten vi beveger oss på, berører eller blir berørt, og hvordan vi føler. Seksualiteten påvirker våre handlinger, følelser og tanker, noe som vil si at den påvirker vår fysiske og psykiske helse. Helse blir sett på som en grunnleggende menneskerett noe som betyr at også seksuell helse må blir sett på som en grunnleggende menneskerett.

Hjerrild (2016, s. 68-69) har valgt å fokusere på den barnlige seksualitet. Hun hevder at seksualitet er ikke en isolert del av mennesket, det er en del av menneskets personlighet og måten mennesket danner relasjoner til andre mennesker på. Barns seksualitet er sanselig, og handler om å utforske kroppen og kjønnsforskjeller, kjenne på tilfredsstillende, og at det er behagelig å bli berørt.

Det er en forskjell på barn og voksnes seksualitet hevder Aasland (2020, s. 25). Disse to skal ikke forveksles. Et barn leker og utforsker, tester grenser og erfarer hva som gir dem lyst, og hvordan de kan styre det som skjer under leken, mens voksne har en bevisst seksualitet, som ofte er en genitalt fokusert seksualitet (Stevnhøj & Strange, 2016, s. 23). Det vil si at et barn opplever ikke seksualitet på samme vis som en voksen vil gjøre, og dermed må én heller ikke tolke et barns seksualitet gjennom et voksent perspektiv da dette blir feil (Bufdir, 2021).

Aasland (2020, s. 20) forklarer at allerede i det øyeblikket et barn blir unnfanget, starter barnets seksualitet. Et barn vil oppdage sin egen kropp, og vil vise tydelig at han eller hun liker å bli berørt og strøket på med hender som er varme og omsorgsfulle. Etter hvert som barnet blir kjent med sin egen kropp, vil den oppdage genitaliene sine, samt berøre og utforske dem i varierende grad. Når barnet oppdager sin egen kropp og genitaliene sine, er det viktig at man som voksen gir barnet mulighet til å utforske egen kropp, og unngår å skape skam eller skyldfølelse hos barnet for at det tar på seg selv og genitaliene sine.

2.3 Barns seksuelle lek og utforskning

Friis (2019, s. 35) hevder at barn gjennom tidene alltid har lekt leker som er av seksuell karakter, og de har lekt disse lekene fordi de har seksuelle følelser allerede fra de er født. Et barn har behov for gode vilkår for å kunne utvikle et forhold til kroppen sin og sine seksuelle følelser, som er både sunt og naturlig. Barn vil ta i bruk leken for å lære og erfare både når det kommer til seg selv og andre barn. Dette skjer i all form for lek, inkludert seksuell lek.

Barnet starter med berøring av seg selv når det er ganske liten, og vil ha reaksjoner på disse berøringene. Etter hvert vil barnet begynne å ta på andre og studere likheter og ulikheter, samt at barnet vil på sikt gå inn i seksuelle leker med andre barn. Når barn leker sammen vil de speile seg i hverandre, og de vil oppleve at de andre barna også føler på den samme gleden og spenningen som de selv gjør. Det er med på å normalisere barnas følelser og opplevelser. Hvis barns følelser og opplevelser rundt seksualitet og seksuell utforskning og lek blir møtt med forbud, vil dette skape en følelse av skam (Friis, 2019, s. 40).

Når barn leker seksuelle leker, har de behov for støttende og aksepterende voksne. For mange voksne kan det være mye usikkerhet rundt hvor grensen skal gå når det kommer til barns seksuelle lek. Ifølge Friis (2019, s. 40) går grensen når noen barn ufrivillig deltar i leken. Det er ingen barn som for eksempel må vise kjønnsorganene sine eller delta i noen form for seksuell lek om de ikke ønsker å være med på det. Det er de voksnes ansvar å snakke med barna om dette, og sørge for at det ikke er noen barn som blir eller føler seg tvunget til å delta i seksuell lek. Når barn leker seksuell lek er det viktig at voksne rundt barna vet hvilken lek som er i orden, og hvilken lek som burde vekke bekymring.

2.4 Personalets rolle i møte med temaet barn og seksualitet

Ifølge Friis (2019, s. 38-39) burde styrer eller daglig leder av barnehagen ta ansvar for at personalgruppen kommer til en enighet om en felles holdning til barns seksualitet. Ved å etablere en felles holdning, vil personalet bli tryggere i sin rolle, og de vil være i stand til å møte barna på en profesjonell måte. Personalet kan bli bevisst egne holdninger ved å reflektere over egne følelser rundt kropp og seksualitet. Gjennom bevisstgjøring av ens egne holdninger, vil en være i bedre stand til å forstå barns lek og barns behov.

Aasland (2020, s. 7) forklarer at kunnskap om barn og seksualitet er en nødvendighet for å være i stand til å hjelpe barn med å føle seg trygg og vel i egen kropp, til å lære de å være glad i seg selv, stolt av seg selv, til å være komfortable med egne følelser, inkludert de seksuelle følelsene. Voksne kan i møte med tematikken barn og seksualitet oppleve en usikkerhet med tanke på hvordan de skal møte barn, spesielt i forbindelse med seksuell lek. En slik usikkerhet fører ofte til at de voksne møter barna på en privat måte gjennom at de møter leken ut fra egne normer og holdninger de har knyttet til kropp og seksualitet. Årsaken til usikkerhet kan være mangel på kunnskap om hvordan man skal møte og akseptere den seksuelle leken. Når personalet i barnehagen viser en usikkerhet rundt barn og seksualitet, skaper de også en usikkerhet hos barna. Det vil medføre at kunnskap om kropp og seksuelle følelser blir overlatt til barna selv. Hvis barna blir overlatt til seg selv, og ikke får den kunnskapen de trenger, vil det kunne i verste fall resultere i at barn begynner og forgripe seg på andre barn fordi de ikke vet bedre. Barn er nysgjerrige noe som fører til at de vil undre seg og utforske til de finner svar på spørsmålene sine (Friis, 2019, s. 37).

Aasland (2020, s. 109-11) forklarer at foreldrenes tilhørighet til ulike kulturer og trossystem kan være med å definere om de ønsker fokus på tematikken for sine barn. Dette er en mulig utfordring for personalet da de kan oppleve en usikkerhet rundt hvilke foreldre som ikke ønsker å ha fokus på tematikken. Noen foreldre uttrykker til barnehagene at de ikke ønsker at barna skal lære om dette eller leke med barn av motsatt kjønn. Hvis både foreldre og ansatte i barnehagen antar at den andre parten tar på seg ansvaret for å lære barn om seksualitet, ender barna opp som den tapende part. Aasland (2020) stiller spørsmål ved hvem det er da som tar ansvar for at barn får den kunnskapen de trenger hvis ingen vil ta ansvar for å lære dem.

Det er ikke bare foreldrenes kulturelle og religiøse bakgrunn som kan påvirke hvorvidt personalet snakker med barn om seksualitet, men det er også personalets kulturelle og religiøse bakgrunn. Ifølge Aasland (2020, s. 82) er det noen voksne som er mer usikker enn andre og som føler at tematikken er vanskelig, særlig når de skal snakke med barn. Voksne som vokser opp i et miljø hvor temaet seksualitet og forplantning har vært fraværende, og skambelagt, eller blitt sett på som syndig, vil ikke ha et naturlig forhold til tematikken, og vil dermed heller ikke føle seg trygg på å snakke om det med barn. Skarpsno (2013, s. 15-16) viser til seksualitetens historie, hvor hun har fokusert på blant annet filosofer som Aurelius Augustinus (345-430 e.Kr.) og Thomas Aquinas (1225-1274 e.Kr.) og deres syn på seksualitet. De mente at seksualiteten var noe som kun skulle knyttes til reproduksjon, og at alt utenom ble sett på som syndig og unaturlig.

KAPITTEL 3. METODE

I dette metodekapittelet vil jeg først gjøre rede for hvilken metode jeg har valgt å ta i bruk. Videre vil jeg gjøre rede for intervju som forskningsmetode, utvikling av intervjuguide, valg av informanter og gjennomføring av intervju. Avslutningsvis vil jeg legge fram metodekritikk, analyse av datamateriale, og de etiske vurderingene jeg har måtte gjøre gjennom arbeidet med min bacheloroppgave.

3.1 Kvalitativ forskningsmetode

Det finnes to ulike metoder for datainnsamling. Den ene er *kvantitativ metode* og den andre er *kvalitativ metode*. Jeg har i denne bacheloroppgaven valgt å ta i bruk en kvalitativ tilnærming som vil si at det er fokus på å innhente data som fanger opp meninger og opplevelser (Dalland, 2017, s. 52). Grunnen for dette valget, er at jeg mener det vil være den mest hensiktsmessige metoden å bruke på grunn av at jeg er ute etter å gå i dybden og ta fatt i informantenes tanker og erfaringer, noe man ikke vil få gjennom å bruke en kvantitativ metode som fokuserer på utbredelse og antall (Thagaard, 2013, 2. 17) (Bergsland & Jæger, 2014, s. 66). Den kvalitative metoden jeg har valgt er intervju.

3.2 Intervju som forskningsmetode

Et intervju er en metode som handler om å utveksle ulike synspunkter mellom to personer som har en samtale om et felles tema (Kvale & Brinkman, 2009) (Dalen, 2011, s. 13). Gjennom å ta i bruk intervju som metode for datainnsamling, får den som forsker skaffet seg fylldig og beskrivende informasjon om hvordan andre mennesker opplever ulike sider av egen livssituasjon. Det er en metode som brukes for å få tak i informantenes egne tanker og følelser, samt erfaringer (Dalen, 2011, s. 13). På bakgrunn av utfordringer knyttet til Covid-19 tok jeg valget om å gjennomføre et gruppeintervju da det var eneste måten å få gjennomført alle intervjuene på fysisk. Et gruppeintervju er en kvalitativ datainnsamlingsteknikk som går ut på å stille spørsmål til flere individer enten hver for seg eller samtidig i en setting som enten kan være formell eller uformell (Postholm, 2010, s.72). En annen grunn for å velge gruppeintervju var fordi jeg opplevde at problemstillingen gav rom for det fordi den fokuserer på pedagogene sin kunnskap og hvordan de arbeider med temaet i barnehagen, og ikke pedagogens kunnskap og arbeid med tematikken i barnehagen. Et gruppeintervju gav informantene muligheten til å reflektere på egenhånd, men også sammen med de andre, samt at de fikk delt opplevelser, følelser og erfaringer rundt problemstillingen med hverandre. Dette skriver Postholm (2010, s. 72) om. Hun hevder at gruppeintervju kan bidra til at informantene kommer på ulike hendelser eller klarer å utdype beskrivelser av både erfaringer og hendelser som informantene har til felles. Når intervjuene skulle gjennomføres var det en informant som ikke hadde mulighet til å stille på det tidspunktet. På grunn av dette ble det gjennomført et individuelt intervju over Zoom i tillegg til gruppeintervjuet.

Ifølge Dalen (2011, s. 26) finnes det ulike former for intervju, ofte skilles det mellom fokuserte intervjuer som er godt *strukturert* og *åpne* og mindre *strukturerte* intervjuer. Et åpent intervju har som mål at informantene forteller så mye som mulig om sine livserfaringer uten noen påvirkning fra intervjueren. Et intervju som er mer strukturert, kaller vi oftest for *semistrukturert*. Dette er den formen for intervju som blir oftest brukt da samtalen man har med informanten har mer fokus på temaer og spørsmål som intervjuer har forhåndsbestemt. Jeg valgte å ta i bruk et semistrukturert intervju. Problemstillingen er veldig spesifikk, og dermed var det viktig å lage en intervjuguide med spørsmål som ville bidra til å belyse problemstillingen. Jeg var avhengig av at informantene forholdt seg til den tematikken jeg ønsket å snakke om, og de spørsmålene jeg ønsket og stille for å kunne belyse problemstillingen. Dermed er denne metoden mest hensiktsmessig fordi det vil være en

strukturell ramme rundt intervjuprosessen noe som kan oppleves som betryggende for informantene. Et semistrukturert intervju vil skape en viss struktur hvor informantene har spesifikke temaer og spørsmål å forholde seg til, samtidig som den gir rom for at andre spørsmål og tanker kan komme fram.

3.3 Utarbeiding av intervjuguide

Ved å ta i bruk strukturert eller semistrukturert intervju som metode må man utarbeide en intervjuguide. Intervjuguiden skal inneholde de emnene man ønsker å snakke om i intervjuet, samt hvilken rekkefølge man ønsker å ta opp emnene (Bergsland & Jæger, 2014, s. 71). I forkant av utarbeidingen av intervjuguiden valgte jeg å gjøre et forarbeid ved å sette meg inn i faglitteratur som kunne være relevant for tematikken jeg valgte. Ved å gjennomføre et forarbeid, ble jeg mer rustet til å utarbeide relevante spørsmål til intervjuguiden. Jeg valgte å utarbeide en intervjuguide som startet med fire bakgrunnsspørsmål til informantene for å kartlegge hvem informantene er og hvilken erfaring de hadde fra før, samt skape en trygg oppstart for informantene. Dalen (2011, s. 27) hevder at innledende spørsmål burde være av en slik art at informantene føler seg komfortabel, og klarer og slappe av. Videre valgte jeg å ha med tre åpne intervju spørsmål, med oppfølgings spørsmål i tilfelle jeg skulle ha behov for mer utfyllende svar. Åpne spørsmål er viktig for å skape rom for at informantene skal kunne reflektere og gjøre rede for egne erfaringer og opplevelser rundt det de blir spurt om. Ved å bruke mer lukkede og ledende spørsmål, risikerer man at svarene blir begrenset, informantene lukker seg, og svarene kan bestå av mye ja eller nei (Bergsland & Jæger, 2014, s. 72).

3.4 Valg av informanter

I forbindelse med denne bacheloroppgaven valgte jeg å innhente data gjennom å gjennomføre en kvalitativ studie. Når forskeren skal velge sine informanter, velger han eller hun disse basert på hva forskeren ønsker å undersøke (Dalland, 2020, s. 79). Det finnes flere måter å velge informanter på. Ifølge Dalland (2020, s. 79) kan forskeren enten gjøre det som kalles for et *strategisk valg* som vil si at informantene velges ut ifra for eksempel relevant kunnskap eller erfaring, eller et *tilfeldig valg* hvor informantene velges ut ifra en tilfeldig trekning. Jeg valgte å gjøre et strategisk valg hvor jeg tok kontakt via eget nettverk med én styrer og tre pedagogiske ledere som alle var potensielle informanter, og alle valgte å delta.

Informantene jeg valgte å spørre, valgte jeg basert på utdanning og fagligkompetanse, samt yrkeserfaring og ansiennitet. Jeg ønsket å ha en liten variasjon på ansiennitet og yrkeserfaring da jeg ville se om det utgjorde noen forskjell i funnene. Jeg endte opp med dette utvalget bestående av fire pedagoger som jeg har gitt fiktive navn, se tabell 1.

<u>Fiktive navn</u>	<u>Yrkestittel</u>	<u>Utdanning</u>	<u>Yrkeserfaring og ansiennitet</u>	<u>Privat/kommunal barnehage</u>	<u>Aldersgruppe</u>
Kristin	Pedagogisk leder	Bachelor: Barnehagelærerutdanningen ved Oslo og Akershus Høgskole, heltid	Ansiennitet i barnehage: 27 år Pedagogisk leder: 19 år Styrer, SFO som assistent, barnehageassistent 5 år	Kommunal	0-3 år
Hedda	Pedagogisk leder	Bachelor: Barnehagelærerutdanning ved Oslo og Akershus Høgskole, heltid	Ansiennitet i barnehage: 24 år Pedagogisk leder: 24 år Litt erfaring fra SFO	Kommunal	3-6 år
Ingvill	Styrer	Bachelor: Barnehagelærerutdanning ved Oslo og Akershus Høgskole, heltid Master: Mastergrad i Management i organisasjonspsykologi	Ansiennitet i barnehage: 24-25 år Styrer: 12 år	Kommunal	

Marie	Pedagogisk leder	Bachelor: Barnehagelærerutdanning ved OsloMet, deltid	Ansiennitet i barnehage: 6 år Pedagogisk leder: 8 mnd.	Kommunal	3-6 år
-------	------------------	---	---	----------	--------

Tabell 1: Oversikt over utvalg

3.5 Gjennomføringen av intervjuet

Ifølge Bergsland & Jæger (2014, s. 72) er det viktig at intervjuer skaper en trygg atmosfære hvor informanten føler at den kan snakke fritt om egne følelser og opplevelser. Jeg valgte å starte intervjuene med å ha oppstartsspørsmål for å bygge opp en trygg atmosfære slik at informantene kunne føle seg komfortabel med å gå inn i en intervjuopprosess. Jeg forklarte at jeg hadde mange intervju spørsmål med oppfølgingsspørsmål, og at vi skulle bruke ca. 45 minutter til 1 time på intervjuet. Jeg hadde med meg intervjuguiden som jeg brukte som utgangspunkt for hvilke spørsmål jeg skulle stille, og for å kategorisere svarene mest mulig. Jeg opplevde at den fungerte godt som et hjelpemiddel for å finne ut hva jeg skulle spørre om, og hvilke oppfølgingsspørsmål jeg kunne stille hvis noe var uklart. Som intervjuer følte jeg at jeg klarte å gjøre en god jobb og være trygg i forskerroller, da jeg hadde gjort et grundig forarbeid. Ved å strukturere intervjuguiden slik jeg gjorde, var det lettere å skulle intervju informantene, og det var lettere å skulle ta notater for å samle inn datamaterialet.

Grunnet at det ikke ble sendt søknad til NSD med tanke på lydopptak, var det mest hensiktsmessig å bruke løpende transkribering i forbindelse med dette forskningsprosjektet. Jeg hadde også med inn en medstudent som informantene også kjente for å hjelpe til med skrivingen. Informantene ble informert på forhånd om dette, og var klar over at jeg kom til å notere grundig underveis i intervjuene. Informantene snakket i et rolig tempo, tok seg god tid, og gjentok svarene sine når jeg ikke klarte å notere i samme tempo som de snakket. På grunn av at informantene tok hensyn til at jeg måtte notere alt grundig underveis, gikk det fint å skrive ned svarene deres. Informantene opplevde også at det var greit med de pausene som oppstod til tider fordi det gav dem mulighet til å gjøre seg noen tanker før de svarte på spørsmålene.

3.6 Metodekritikk

Jeg kjente som nevnt tidligere mine informanter godt. Denne relasjonen kan påvirke reliabiliteten til innsamlingen. Reliabilitet er et begrep som knyttes til spørsmålet om troverdighet. Det handler om at forskningen utføres på en måte som er tillitsvekkende, hvorvidt man har pålitelig datamateriale, hvordan man velger å samle inn, bearbeide, analysere og tolke datamaterialet (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Covid-19 påvirket hverdagen i ganske stor grad når jeg skulle gjennomføre intervjuer. På grunn av at jeg skulle gjennomføre fysiske intervjuer i en tid med restriksjoner, opplevde jeg det som mest hensiktsmessig å ta i bruk eget nettverk. Jeg var til enhver tid meget oppmerksom på hvilken relasjon jeg hadde til informantene mine, og passet derfor på at disse ikke skulle komme fram på noen måte i datamaterialet. I forkant av både gruppeintervjuet og det individuelle intervjuet, sa jeg tydelig ifra at jeg ikke ønsket noen eksempler på opplevelser jeg hadde vært en del av, da jeg ønsket å være mest mulig objektiv i forskerrollen. Samtidig som jeg var opptatt av å være mest mulig objektiv i forskerrollen, kjente jeg på en utfordring med å velge informanter fra eget nettverk på grunn av at jeg kjente at det var utfordrende å klare å stå i forskerrollen, og ikke innta rollen som venn eller kollega i intervjusituasjonen. Dette var et skille jeg merket at var vanskelig å forholde seg til, samtidig som jeg følte at jeg klarte det likevel.

Gruppeintervjuet ble på grunn av Covid-19 restriksjoner, gjennomført i spisearealet til personalet da møterom og kontor var for lite. Ved å gjennomføre det der, ble reliabiliteten påvirket gjennom at informantene og meg selv ble avbrutt og distraheret når andre i personalet kom for å spørre om noe, eller for å bruke garderoben eller toalettet. Det skapte mye forstyrrelser for informantene og meg selv, og dermed kan intervjusituasjonen også ha påvirket hvor gode svar jeg fikk, hvordan jeg tolket svarene til informantene, og hvordan de tolket mine spørsmål. Jeg opplevde ikke dette som en god intervjusituasjon, men jeg fikk likevel mye datamaterialet fra intervjuene som jeg opplever som relevant for problemstillingen.

Videre ble jeg på grunn av fravær av én informant på gruppeintervjuet, nødt til å gjennomføre et individuelt intervju på Zoom. Dette kan også påvirke reliabiliteten. Ved å ikke sitte sammen i et rom fysisk, rett overfor hverandre slik som med de andre informantene, opplevde jeg at intervjusituasjonen ikke ble like naturlig, og at ytre påvirkninger rundt informanten

skapte utfordringer med å komme inn i intervjuet igjen. Jeg opplevde til tross for det, at informantene klarte å svare godt og utfyllende gjennom intervjuet, og at hun klarte å hente seg bra inn igjen.

Siden jeg valgte å ikke ta i bruk lydopptak, måtte jeg skrive for hånd underveis i intervjuene. Til tross for at jeg hadde med meg medstudent på gruppeintervjuet som kunne hjelpe med notering, var det likevel utfordringer med å ikke bruke lydopptak. Jeg måtte som nevnt tidligere ta pauser og be informantene gjenta svarene sine. Det opplevde jeg at bidro til mer stress rundt intervjuet for min del. Informantene informerte om at det gikk fint for deres del. En annen utfordring knyttet til dette var ved gjennomføring av det individuelle intervjuet. Da var jeg alene om å skrive, og det var ikke alltid like lett og oppfatte informantene over en mikrofon så jeg måtte si ifra ett par ganger, og det var mer utfordrende å sende signaler om å snakke roligere eller pause når informantene og meg selv ikke var i samme rom.

I forbindelse med en kvalitativ studie, ser man ikke bare på reliabilitet, men også validitet. Validitet handler om at man ser på relevansen og kvaliteten på datamaterialet som representerer fenomenet som skal undersøkes, og gyldigheten for det utvalget og det fenomenet som skal forskes på. Nærheten forsker har til feltet, vil også bidra til å sikre validitet (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Ifølge Thagaard (2009, s.201) kan validitetsbegrepet presiseres ved å stille spørsmål ved om tolkningene som gjøres, samsvarer med det som observeres i virkeligheten. Jeg valgte i forkant og underveis av skrivingen og analysearbeidet av denne oppgaven, å sette meg inn i relevant litteratur og forskningsartikler som var knyttet opp mot tematikken, og som ville bidra til å validere tolkningene mine av datamaterialet i drøftingen. Siden jeg har satt meg inn i tidligere forskning om tematikken underveis i prosessen, og dermed kan knytte funnene opp mot det jeg har studert, kan funnene regnes som gyldig.

3.7 Analyse av datamaterialet

Når jeg hadde gjennomført intervjuene, satte jeg meg ned og gikk i gang med transkribering. Ifølge Dalland (2017, s. 88) handler transkribering om å bearbeide intervjuet. Han forklarer også at det å transkribere et intervju gir forskeren muligheten til å gjenoppleve intervjuet. Det er mange ulike måter å bearbeide et intervju på, men jeg valgte å renskrive hvert svar, markere svarene i ulike farger basert på tematikk, og fjerne unødvendige materiale som ikke

var relevant for å belyse problemstillingen. Jeg valgte å markere svarene i ulike farger etter tematikk slik at det skulle være lettere å plassere dem i passende kategorier. Ifølge Bergsland & Jæger (2014, s. 81) vil forskeren ved å strukturere datamaterialet, lettere få en oversikt over det. Jeg hadde på forhånd av intervjuene laget en intervjuguide med flere intervjuspørsmål som nevnt tidligere, som jeg delte inn etter temaer eller kategorier for å kunne belyse problemstillingen. Når intervjuene var gjennomført og funnene var renskrevet, ble de sortert inn i de kategoriene de passet best under. Dette gjorde jeg for å få en oversikt over hvorvidt jeg hadde plassert svarene i riktige kategorier. Under hver kategori hadde jeg fiktive navn på informantene, og under hver informant, plasserte jeg svaret til informanten det gjaldt slik at jeg skulle være i stand til å kunne skille hvem sine svar det var. Jeg prøvde å være mest mulig objektiv i tolkningene mine av svarene deres, men det er likevel en mulighet for at jeg kan ha feiltolket noe av det informantene svarte, eller at det har vært misforståelser i forbindelse med spørsmålene jeg stilte.

3.8 Ethiske hensyn

Som forsker er det viktig å vite hvordan man behandler personopplysninger. Bergsland & Jæger (2014, s. 83) forklarer at det er en viktig del av forskningsetikken og vite hvordan man behandler personopplysninger. Det er lovfestet at den enkelte ikke skal oppleve krenkelse gjennom behandling av personopplysninger (lov om behandling av personopplysninger, 2012 §1) (Bergsland & Jæger, 2014, s. 83). Personopplysningsloven stiller krav til forskeren at han eller hun må forholde seg til at informantene skal bli informert om studiet, de skal samtykke fordi de ønsker, og ikke fordi de føler seg tvunget eller presset, og de skal være opplyst om retten sin til å trekke seg når enn de måtte ønske det. Dalland (2020, s. 79) forklarer viktigheten av at forsker gir aktuelle kandidater for intervjuet, muligheten til å vurdere hvorvidt de ønsker å delta som informanter eller ikke, og at det er viktig å legge til rette for at de kan takke nei. Det skal ikke under noen omstendigheter ligge et press på potensielle informanter til å si ja. Jeg spurte informantene om de ønsket å stille, og opplyste om deres rett til å takke nei. Videre fikk de tilsendt et informasjon- og samtykkeskjema (Vedlegg 7.1) hvor informasjon om formålet med intervjuet framkom, i tillegg til at jeg forklarte hva slags spørsmål jeg ble å stille. Dette gjorde jeg for at de skulle føle at de hadde den informasjonen de trengte for å ta en avgjørelse på om de ønsket og delta eller ikke, samt ivareta deres rettigheter.

Videre har begrepet konfidensialitet en stor betydning i forskningsarbeidet. Konfidensialitet betyr at personlige data som kan avsløre hvem informanten er ikke skal offentliggjøres (Bergsland & Jæger, 2014, s. 85). Jeg opplyste informantene om at de ville være anonymisert til enhver tid, og de ville bli omtalt som informanten eller med fiktive navn slik at ingen informasjon kunne spores tilbake til dem eller barnehagen deres.

KAPITTEL 4. FUNN OG DRØFTING

I dette kapitlet skal jeg legge frem funnene fra intervjuene og drøfte dem opp mot teori. Som nevnt tidligere, vil informantene bli omtalt med fiktive navn i drøftingen. Drøftingen vil ta utgangspunkt i kategoriene som jeg utarbeidet i analysen for å svare på problemstillingen min som er

Hvilken kunnskap har pedagogene i NN barnehage om barn og seksualitet, og hvordan arbeider de med tematikken i barnehagen?

4.1 Pedagogene i møte med barn og seksualitet i barnehagen

For å finne ut hvordan pedagogene var i møte med tematikken, startet jeg med å stille et spørsmål til dem om hvilken kunnskap de hadde om barn og seksualitet. Kristin som har jobbet i barnehage i mange år svarte at hun ikke hadde nok kunnskap rundt barn og seksualitet. Hun følte at det hun hadde av kunnskap var erfaringsbasert. Kristin forklarer i intervjuet at hun synes det er vanskelig å håndtere situasjoner hvor hun møter på seksuell lek og utforskning, eller hvor hun har en dårlig magefølelse. Aasland (2020, s. 7) forklarer at personalet i barnehagen trenger kunnskap om barn og seksualitet for å være i stand til å hjelpe barn med å føle seg trygg og vel i egen kropp, for å elske seg selv, og til å stå styrket i møte med sine egne seksuelle følelser. Slik jeg tolker Kristin, kjenner hun på en mangel på kunnskap, og det virker som at hun føler at dette påvirker hvordan hun kan møte barna i barnehagen når det kommer til de ulike aspektene ved seksualitet. Den følelsen av å ikke strekke til i stor nok grad, bekrefter Aasland (2020) gjennom å forklare viktigheten av kunnskap hos personalet for at de skal kunne møte barna slik de burde og ønsker.

Videre svarer Hedda som også har lang ansiennitet i barnehagen at hun har lært at barn er seksuelle, men at i praksis er det vanskelig å vite hvordan man skal møte barna og snakke med dem om tematikken. Hun forklarer at hun kjenner på en usikkerhet rundt det å skulle arbeide med og snakke om tematikken fordi hun ikke har nok kunnskap. Dette uttrykker både Ingvill som er styrer og Kristin at de er enig i. Alle tre informantene sier de kjenner på en profesjonell usikkerhet. Kristin sier også at hun føler at man må ha litt ryggrad for å ta opp tematikken og snakke om den. Dette skriver også Friis (2019, s. 37). Hun forklarer at personalet kan i møte med tematikken barn og seksualitet oppleve en usikkerhet med tanke på hvordan de skal møte barn, spesielt ved seksuell lek. Denne usikkerheten kan føre til at personalet ikke klarer å møte barna på en profesjonell måte, og de ender opp med å overføre sine normer og holdninger rundt det til dem. Videre forklarer Friis (2019, s. 37) at denne usikkerheten kan bunne i at personalet ikke har den kunnskapen de trenger om tematikken, noe som igjen kan medføre at barn blir overlatt til seg selv, og i verste fall starter å forgripe seg på hverandre. Både Hedda, Kristin og Ingvill gir meg et inntrykk av at de kjenner på en usikkerhet rundt hvordan de skal møte barna i forhold til tematikken, og at denne usikkerheten bunner i at de kjenner på en mangel på kunnskap rundt temaet barn og seksualitet. Slik jeg forstår Friis (2019) er denne sammenhengen som informantene indirekte viser til i svarene sine, legitim fordi Friis (2019) hevder at det er en sammenheng mellom holdninger og kunnskap, hvor den ene påvirker den andre. Informantenes holdning til tematikken viser at det enda i dagens samfunn er reservasjoner mot og usikkerhet rundt temaet barn og seksualitet, slik som det var før i tiden. Skarpsno (2013, s. 15-16) viser til et historisk tilbakeblikk på seksualitet, hvor filosofer som for eksempel Aurelius Augustinus (345-430 e.Kr.) og Thomas Aquinas (1225-1274 e.Kr.) la frem seksualiteten som noe som kun skulle knyttes til reproduksjon, og at alt utenom ble sett på som syndig og unaturlig. Disse holdningene ser man den dag i dag at har satt tydelige spor, og at til tross for at vi i dag lever i et mer moderne samfunn med en høyere toleranse og mer kunnskap, så er det enda mennesker, religioner og kulturer som er påvirket av dette synet til en viss grad.

Hedda snakker videre om at hun har lært at seksualitet ikke skal være skambelagt, men at hun samtidig opplever at når hun kommer inn i en situasjon hvor det er seksuell lek og utforskning, så har hun lyst til å stoppe det fordi det kan være en skjevhet i det forholdet, det kan være et maktforhold, samtidig som det kan være frivillig fra alle parter. Hun forklarer at hun synes det er vanskelig å skulle vite når hun burde stoppe leken eller utforskningen, og når hun ikke burde det. Heddass utsagn kan sees i lys av det Friis (2019, s. 40) skriver om voksnes

usikkerhet og viktigheten av å ikke skape skam. Hun forklarer at barn som leker seksuelle leker, trenger støttende og aksepterende voksne, men at for mange voksne kan det være en stor usikkerhet rundt hvor grensen skal gå i forbindelse med barns seksuelle lek. Den usikkerheten Friis (2019) beskriver i forhold til å vite hvor grensen skal gå, kan man tenke seg at kanskje har noe med voksnes mangel på kunnskap å gjøre. Videre forklarer Friis (2019, s. 40) at barn som møter barn med samme glede over den seksuelle leken og utforskningen av kroppen, vil oppleve at deres følelser og opplevelser rundt seksualitet og seksuell lek er normale. Hun legger videre frem at hvis disse følelsene og opplevelsene barna har rundt seksualitet og seksuell lek og utforskning møtes med forbud, vil det gi barna en følelse av skam. Aasland (2020, s. 20) legger i likhet med Friis (2019) fram at når barn oppdager sin egen kropp og genitalier, trenger de voksne som gir dem muligheten til å bli kjent med egen kropp, og som jobber for at det ikke oppleves som skamfullt å ta på seg selv. Det Hedda sier gir meg en forståelse av at hun er bevisst egen rolle og ansvar i henhold til å ikke skape en følelse av skam hos barna fordi de er nysgjerrige og utforskende, men at hun samtidig har utfordringer med å vite når hun burde stoppe denne utforskningen fordi hun ikke har den kunnskapen hun trenger for å bedre kunne skille mellom frivillig og ufrivillig deltakelse. Denne usikkerheten som alle tre informantene fra gruppeintervjuet sitter med, kommer også fram i henhold til hvilket ansvar personalet egentlig har. Kristin, Hedda og Ingvill forklarer at de kjenner på en usikkerhet som igjen kanskje kan knyttes opp mot mange på kunnskap, rundt hvem sitt ansvar det er å snakke med barna om seksualitet. De stiller spørsmål ved om det er deres ansvar som personell i barnehagen, eller om det er foreldrenes jobb. Friis (2019, s. 40) hevder at det er den voksnes ansvar å snakke med barn om seksualitet og den seksuelle leken. Det forstår jeg som at det vil være enhver voksen i barnets liv sitt ansvar å snakke med barna om dette, altså både barnehagens personal og foreldrene, eventuelt andre voksne i barns liv.

Ingvill som har jobbet som både pedagogisk leder og styrer i mange år, forklarer at når hun tenker på seksualitet, tenker hun på voksnes seksualitet. Hun forklarer at det påvirker hvorvidt man ønsker å jobbe med temaet med barn fordi man tenker på seksualitet som sex. Aasland (2020, s. 25) hevder at det er en forskjell på barn og voksnes seksualitet og at disse to ikke skal forveksles. Denne forskjellen skriver Stevnhøj & Strange (2016, s. 23) om. De forklarer at mens barns seksualitet er en ubevisst form for seksualitet hvor lek, utforskning og testing av grenser er i fokus, så er voksnes seksualitet mer bevisst. Bufdir (2021) forklarer at på bakgrunn av at barn og voksne opplever seksualitet ulikt, så må én heller ikke tolke barns seksualitet gjennom et voksent perspektiv. Min forståelse av det Ingvill sier, er at hun ikke har

nok kunnskap om det skillet som Stevnhøj & Strange (2016) beskriver, noe som gjør at hun føler at hun ser på barns seksualitet gjennom et voksent perspektiv, noe som igjen ifølge henne bidrar til at hun er skeptisk til å skulle jobbe med tematikken.

Videre forklarer Ingvill at hun tror at de voksne i barnehagen til alle informantene reagerer ulikt og har ulike meninger når det kommer til hvordan man skal være i møte med barn som utforsker seg selv og hverandre. Hun forklarer at det kan bidra til skam blant barna, og at det kanskje burde vært noen felles retningslinjer for hva som er greit og ikke greit, når det er greit, og hvordan personalet skal reagere og håndtere barn som er seksuelle og som utforsker seg selv og andre. Dette kan sees i lys av det Friis (2019, s. 38-39) sier om at styrer av barnehagen må ta ansvar for at personalgruppen kommer fram til en felles enighet om hvilke holdninger personalet skal ha i møte med barn og seksualitet. Friis (2019, s. 38-39) forklarer at ved å komme til en enighet rundt hvilke holdninger personalet skal ha i møte med barn og seksualitet, vil personalet stå tryggere i sin rolle, og de vil være i stand til å møte barna på en profesjonell måte. Det Ingvill forteller, tolker jeg som at hun kanskje opplever at hun er blitt mer bevisst egen rolle som styrer, og at hun kanskje kjenner på at hun som styrer burde hjelpe personalgruppen med å komme frem til en felles enighet om hvilke holdninger de skal ha knyttet til tematikken.

I likhet med gruppeintervjuet, fikk Marie som deltok i et eget intervju først spørsmål om hvilken kunnskap hun hadde om tematikken. Marie forklarte at hun mente at barn og seksualitet handler om at barn er opptatt av egen og andres kropp, de utforsker kroppen sin og andres, og de undrer seg over egen kjønnsidentitet. Aasland (2020, s. 8) legger frem at Verdens helseorganisasjon definerer seksualitet ved blant annet å hevde at seksualitet er et grunnleggende behov hos menneske. Hjerrild (2016, s. 68-69) legger fram i sin definisjon at barns seksualitet er sanselig, og handler om å utforske kroppen og kjønnsforskjeller. Det Marie beskriver som seksualitet når det kommer til barn, kan man se i lys av det Verdens helseorganisasjon og det Hjerrild (2016) skriver om at barns seksualitet. Barn er sanselige, og har et grunnleggende behov når det kommer til å bli kjent med og utforske egen og andres kropp i tillegg til egen kjønnsidentitet. Barn er som Aasland (2020, s. 20) og Friis (2019, s. 35) forklarer, seksuelle allerede fra unnfangelse, de oppdager kroppen sin etter hvert, og begynner å bruke den seksuelle leken for å bli kjent med kroppen sin, men også for å lære og erfare i forhold til andre barns kropp. Videre forklarer hun at hun mener det også handler om grensesetting, det å snakke med barna om at de må lære seg og si nei eller stopp hvis noen

prøver å gjøre noe de ikke ønsker. Dette kan sees i lys av det Friis (2019, s. 40) sier om grenser. Friis (2019, s. 40) forklarer at det er viktig at de voksne rundt barna vet hvilken lek som er i orden, og hvilken lek som ikke er i orden. Jeg oppfatter det Marie sier som at Marie har noe mer kunnskap rundt hva tematikken handler om enn informantene som deltok i gruppeintervjuet, og kanskje har det noe med at kravene for hva barnehagelærerstudenter skal lære på studiet er blitt strengere når det kommer til tematikken, enn det var for 20 år siden. Strategiplanen fra Helse- og omsorgsdepartementet (2016, s. 14) legger fram at det har tidligere vært mangel på tydelige føringer rundt tematikken iblant annet barnehagelærerutdanningen, men at det i 2016 ble gjort endringer i rammeplanen slik at studentene skulle få mer kunnskap. De tre informantene som deltok i gruppeintervjuet tok alle sin utdanning enten på slutten av 90-tallet eller starten av 2000-tallet, noe som gjør at de ikke var studenter etter endringene i rammeplan slik som Marie. Marie forklarte også på intervjuet at hun hadde temadag om tematikken på studiet sitt, mens de andre tre informantene forklarte at de opplevde aldri noen slik undervisning.

4.2 Barnehagens arbeid med barn og seksualitet

Etter å ha kartlagt pedagogenes kunnskap, ønsket jeg å finne ut hvordan de arbeidet med tematikken i barnehagen. På bakgrunn av det stilte jeg spørsmålene “Hvordan arbeider dere med barn og seksualitet i barnehagen”, og “Hvordan arbeider dere med forebygging av seksuelle overgrep i barnehagen” siden forebyggingsarbeidet er en viktig del av det å arbeide med barn og seksualitet i barnehagen. Ingvill som er styrer opplevde ikke at hun kunne besvare spørsmål rundt hvordan de jobbet med barn og seksualitet i barnehagen, da dette arbeidet foregår individuelt ute på avdelingene og basene. Kristin som jobber på småbarn, jobbet heller ikke med det i noe stor grad da hun følte at de var for små og nye i barnehagen at det ikke var det som var viktigst å ha i fokus, men heller tilvenning og relasjonsbygging.

4.2.1 Samtaler og aktiviteter med barnegruppen

Hedda forklarer i intervjuet at på hennes base gjennomfører de samtaler med barn hvor de snakker om dette med kjønnsuttrykk, foreldre av samme kjønn, kjønnsidentitet og juridisk kjønn. I strategiplanen (Helse- og omsorgsdepartementet, 2016, s 14) legges det frem hvor viktig det er å gi barn kunnskap om blant annet kropp og følelser, og at denne kunnskapen er nødvendig for at barn skal være i stand til å kunne sette ord på og uttrykke seg. Videre står det

at ved at barn lærer om variasjon og mangfold i familieformer og kjønnsuttrykk, vil det bidra til å begrense fordommer, mobbing og trakassering. Slik jeg oppfatter det Hedda forteller, så har de fokus på å gi barn kunnskap om kroppen, om ulike kjønnsuttrykk, følelser som kan knyttes opp mot kjønnsuttrykk, juridisk kjønn, kjønnsidentitet, legning osv. Dette stemmer godt overens med det som kommer frem i strategiplanen (Helse- og omsorgsdepartementet, 2016) da jeg oppfatter det de legger fram som at personalet i barnehagen må snakke med barna og gi dem kunnskap om menneskekroppen og de ulike følelsene mennesket kan sitte med, normalisering av disse følelsene, samt hvilke kjønnsuttrykk som finnes, slik at de skal kunne forebygge fordommer, mobbing og trakassering, men også for å stå styrket i sine egne følelser og for å etablere en god seksuell helse på lang sikt.

Videre forteller Hedda at de en gang tok med seg en barnegruppe med skolestartere på biblioteket hvor de fikk en veldig detaljert presentasjon av hvordan man lager en baby, noe som gjorde at barna fulgte spennende med, mens de voksne nesten ble litt flau. Strategiplanen (Helse- og omsorgsdepartementet, 2016, s. 14) hevder at barn starter å stille spørsmål rundt blant annet reproduksjon fra de er 3-4 år gamle. Med tanke på det strategiplanen sier om hvor tidlig barn begynner å undre seg over reproduksjon, tror jeg at det Hedda og hennes kolleger gjorde med å ta barna med på et slikt opplegg i en alder av 5-6 år, var et godt valg. Grunnen for det er fordi barna var i den alderen hvor de er ekstra nysgjerrige og forstår mer, og dermed undrer de seg i stor grad over ulike fenomener som hvordan barn blir til. Det er også en mulighet for at barn i denne alderen får eller har nylig fått søsken, men undrer seg over hvor dette barnet egentlig kom fra. Ved å ta med seg skolestartere på et slikt opplegg, kan Hedda og resten av personale ha bidratt til at barna får svar på de spørsmålene de har som ifølge Helse- og omsorgsdepartementet (2016) er vanlig for den alderen

Marie som er informanten i det individuelle intervjuet forklarer at de har hatt noe de kaller for «vennshipsmåned» hvor de fokuserer på vennskap og vennsapsregler, hvor de lot barna få komme med regler selv. Eksempelvis lagde barna regler rundt hva de skal gjøre hvis noen er lei seg, eller når det er greit og klemme og gi fysisk trøst. Helse- og omsorgsdepartementet (2016, s. 14) legger frem viktigheten av å lære barn å respektere andres kropp og grenser. Rammeplan for barnehagen (2017) legger også frem i likhet med Helse- og omsorgsdepartementet (2016) at barn må være bevisst rundt, og lære seg å sette egne grenser samtidig som de skal respektere andres grenser (Kunnskapsdepartementet, 2016, s. 49-50). Slik jeg tolker det handler reglene som ble laget om det å sette grenser og respektere dem.

Med tanke på at barna fikk medvirke i så stor grad til selv å lage regler, og at de selv var bevisst dette med hvordan man skal møte andre med tanke på fysisk trøst, så kan man kanskje gå ut ifra at dette har vært snakket om tidligere før barna skulle komme med forslag til regler.

4.2.2 Forebygging av seksuelle overgrep i barnehagen

Når jeg spurte i gruppeintervjuet hvordan informantene jobbet med forebygging av seksuelle overgrep i barnehagen, svarte Ingvill at de har oppstartssamtaler med foreldrene før barna starter i barnehagen for å informere om varslingsplikt, men at de ikke hadde iverksatt noen spesielle tiltak på organisasjonsnivå. Kristin og Hedda svarte at på deres avdeling og base jobber de ikke aktivt med forebygging av seksuelle overgrep. Kristin forklarte at de inkluderer heller ikke foreldrene i noe stor grad fordi mange blir skremt av tanken på at barn kan utsettes for seksuelle overgrep, og at det kanskje bunner i kultur da det er noen foreldre som ikke klarer å forholde seg til temaet. Hedda forklarte at de kan ta det opp i foreldresamtaler, spesielt med skolestarterne, men at det varierer. Hun forklarte videre at også hun føler at det er et sensitivt tema som kanskje ikke alle er mottakelig for å arbeide med eller snakke om på grunn av kultur. Aasland (2020, s. 109-110) belyser dette med kulturell bakgrunn og religiøs bakgrunn hos både personalet og foreldrene, og hvordan det kan påvirke om dette blir arbeidet med i barnehagen. Hun forklarer at det er pedagoger som er usikre på om de kan jobbe med tematikken fordi de enten ikke vet hva foreldrene ønsker at deres barn skal lære, da det er ulike kulturer og religioner i barnehagens familier, eller fordi det er foreldre som forbyr barnehagen fra å jobbe med tematikken. Videre legger Aasland (2020, s. 82) fram at det er noen voksne, inkludert personalet i barnehagen som har vokst opp med at tematikken er fraværende, skambelagt, og at seksualitet kan bli sett på som en synd. Dette kan bidra til at den voksne det gjelder ikke er trygg på å skulle snakke om eller arbeide med tematikken i møte med barn. Slik jeg tolker det Kristin og Hedda sier, virker det som at kultur og religion har en stor rolle i forhold til om de skal arbeide aktivt eller ikke med forebygging i barnehagen. Det virker som at på grunn av at personalet og foreldrene har ulike kulturer og religioner, føler Kristin og Hedda at de ikke kan jobbe aktivt med tematikken fordi de opplever disse kulturelle og religiøse forskjellen som utfordrende. Dette strider imot den plikten personalet i barnehagen har fra Rammeplan for barnehagen (2017) om at personalet i barnehagen skal hvis et barn opplever krenkelse, stoppe det og følge det opp (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11). Det strider også imot det strategiplanen (Helse- og omsorgsdepartementet, 2016, s. 14) legger fram om at barn skal få kunnskap om tematikken

slik at de lettere vil kunne skille mellom positiv og negativ berøring, da det vil bidra til at de lettere vil kunne si ifra hvis de blir utsatt for krenkelse eller seksuelle overgrep. Både rammeplan og strategiplanen legger fram at barn trenger kunnskap om tematikken for å stå styrket i utsatte situasjoner, og at personalet er forpliktet til å jobbe med forebygging av seksuelle overgrep noe som gjøres gjennom blant annet å dele kunnskap. Hvis personalet i barnehagen unngår å jobbe med forebygging, og unngår å gi barna den kunnskapen de har behov for, øker kanskje muligheten for at barn kan bli utsatt for seksuelle overgrep, og det vil kanskje oppleves vanskeligere for barn å si ifra om det til en trygg voksen.

Marie forklarer at på hennes base arbeider de overordnet med denne delen av tematikken. Hun forklarer at de har ingen aktive tiltak inne, men at de planlegger å gjennomføre forebyggingsarbeid etter jul hvor de skal snakke om seksualitet. Da vil kroppen, reproduksjon, seksuell lek og utforskning, og grensesetting blant annet være på agendaen. Da skal de også ha aktiviteter knyttet opp mot tematikken. Marie forklarer også at de er opptatt av å jobbe med grensesetting, og at barna lærer å sette grenser og respektere andres, spesielt i seksuell lek og utforskning. Hedda nevner også i gruppeintervjuet dette med grenser, spesielt med tanke på seksuell lek og utforskning. Hun forklarer at når barn leker seksuelle leker sammen, kan det for noen barn oppleves som vanskelig å sette egne grenser og si nei, og noen barn kan slite med å respektere andres grenser. Derfor jobber hun med å snakke med barna om grensesetting slik at de er i stand til å stå imot det de ikke har lyst til å gjøre eller være med på. Friis (2019, s. 40) skriver om grensesetting i seksuell lek. Hun forklarer at grensen går når noen barn ufrivillig deltar i leken. Det er ingen barn som for eksempel må vise eller ta på egen eller andres kjønnsorganer, eller delta i seksuell lek om de ikke ønsker. Videre forklarer hun at det er den voksnes ansvar å sørge for at barna ikke blir tvunget til å delta i seksuell lek når de ikke vil. Både Marie og Hedda virker som at de er veldig opptatt av grensesetting, og at barna skal beskyttes av den voksne. Det virker som de forstår hvilket ansvar de har, og at de tar det ansvaret på alvor.

KAPITTEL 5. AVSLUTNING

I denne bacheloroppgaven har jeg tatt for meg tematikken barn og seksualitet, og fokuset har vært på kunnskapen pedagogene i én barnehage har om temaet, og hvordan de arbeider med tematikken. På bakgrunn av hva jeg ønsket å forske på, ble problemstillingen min

Hvilken kunnskap har pedagogene i NN barnehage om barn og seksualitet, og hvordan arbeider de med denne tematikken i barnehagen?

For å kunne besvare problemstillingen var det nødvendig å finne en forskningsmetode som ville bidra til å belyse problemstillingen på en god måte. Jeg valgte å ta i bruk en kvalitativ tilnærming hvor jeg valgte intervju som metode. Bakgrunnen for å velge en kvalitativ metode som intervju, var at jeg ønsket å få kunnskap om pedagogenes kunnskap og erfaringer, samt tanker og meninger de måtte ha. Problemstillingen la videre føringen for valg av informanter da målgruppen er pedagoger i barnehagen. På bakgrunn av problemstillingen valgte jeg å ta kontakt med pedagoger i én barnehage, da jeg ønsket å finne ut hvilken kunnskap de hadde i denne barnehagen, og hvordan de valgte å jobbe med temaet barn og seksualitet.

På forhånd av datainnsamlingen var jeg spent på hvilken kunnskap informantene ble å ha, og hvordan de implementerte tematikken i det pedagogiske arbeidet. Det viste seg gjennom intervjuene og analysen av datamaterialet, at det var mangel på kunnskap og erfaring med tematikken i denne barnehagen, og at de ikke arbeidet så aktivt med barn og seksualitet. Dermed endte jeg opp med mange funn som gav meg en tankevekker når det kommer til viktigheten av å ha og dele kunnskap om barn og seksualitet. Rammeplan for barnehagen (2017), strategiplanen (Helse- og omsorgsdepartementet, 2016), og Verdens helseorganisasjon viser til at tematikken skal arbeides med i barnehagen, og at barn og voksne trenger kunnskap om tematikken, men at det som Friis (2019) skrev, ikke virker som at norske barnehager velger å synliggjøre tematikken i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11), (Helse og omsorgsdepartement, 2016, s. 14) (Friis, 2019, s. 46). Ut ifra funnene i studiet mitt, kan man anta at det ligger en sannhet i det Friis (2019) hevder at det er en mangel på kunnskap, og at det er en frykt og en usikkerhet rundt å skulle arbeide med temaet i barnehagen. Jeg kan likevel ikke stadfeste at dette gjelder for alle norske barnehager, da jeg kun har gjennomført datainnsamling i én barnehage, men jeg kan vise til at det er pedagoger som har behov for mer kunnskap for å bli trygg på barn og seksualitet, og for å kunne være i stand til å bringe den inn i det pedagogiske arbeidet.

Jeg har gjennom arbeidet med denne bacheloroppgaven tilegnet meg ny kunnskap om tematikken som er viktig at jeg tar med meg videre når jeg går ut i arbeid til høsten. Gjennom dette studiet har jeg sett hvordan mangel på kunnskap kan påvirke jobben én skal gjøre ute i møte med barn, og viktigheten av at denne tematikken blir lagt mer fokus på i barnehagen, både hos personalet, foreldrene og barna.

Etter å har gjennomført datainnsamling, og analysert og drøftet funnene derfra, opplever jeg at jeg har klart å belyse problemstillingen. Gjennom drøftingen kommer det tydelig fram hvilken kunnskap pedagogene har i den valgte barnehagen om temaet, og hvordan de arbeider med tematikken. Når man skal besvare en problemstilling, så kan det være lett å tenke at funnene må vise at pedagogene kan mye, og at de jobber aktivt med temaet, men problemstillingen kan også besvares gjennom at funnene viser at det er en mangel på kunnskap, og at tematikken ikke arbeides med i noe stor grad. Hvis jeg skulle ha utvidet bacheloroppgaven mer, ville jeg ha sett på hvilke tiltak barnehagen kunne satt i gang for å gi personalet den kunnskapen og kompetansen de trenger for å være trygg i møte med barn og seksualitet, slik at de kunne arbeidet mer aktivt med den i barnehagen. Det kunne også vært interessant i den forbindelse og se på hvordan pedagogene kunne arbeidet for å gjøre foreldrene tryggere i møte med temaet.

REFERANSELISTE

Barnekonvensjonen. (2003). *FNs konvensjon om barnets rettigheter: Vedtatt av De Forente Nasjoner den 20. november 1989, ratifisert av Norge den 8. januar 1991: Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller*. Oslo: Barne- og familiedepartementet.

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland & H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (s.51-86). Cappelen Damm Akademisk.

Bufdir. (2021, 15. november). *Barn og seksualitet*. Bufdir.

https://www.bufdir.no/Foreldrehverdag/Skolebarn/Barn_og_seksualitet/

Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode- en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Friis, P. (2019). *Barns seksuelle leker: Hvordan forstå og arbeide med barns seksualitet i barnehagen*. Cappelen Damm Akademisk.

Helse- og omsorgsdepartementet (2016). *Snakk om det! Strategi for seksuell helse (2017-2022)*. Hentet fra regjeringen.no:

https://www.regjeringen.no/contentassets/284e09615fd04338a817e1160f4b10a7/strategi_seksuell_helse.pdf

Hjerrild, M. (2016). *Like muligheter: om pedagogens arbeid med kjønn, seksualitet og mangfold*. Gyldendal akademisk.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir.

<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3.utg). Gyldendal akademisk.

Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode: en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Universitetsforlaget.

Skarpsno, E. H. (2013) *Barn og seksualitet: utfordringer i barnehagen*. Sebu forlag.

Skundberg, Ø. (2020). Hvordan forstå barns aldersnormale seksualitet i barnehagen? *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 6, 1. <https://doi.org/10.23865/ntpk.v6.1646>

Stevnhøj, A.L. & Strange, M. (2016). *Børn og seksualitet*. Hans Reitzels Forlag.

Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode* (2.utg.). Fagbokforlaget.

Aasland, M. W. (2020). *Barna og seksualiteten* (2.utg.) Cappelen Damm Akademisk.

VEDLEGG

7.1 Informasjon- og samtykkeskjema

DronningMaudsMinne

HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet

«Pedagogens kunnskap i arbeidet med barn og seksualitet»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å utvikle mer kunnskap rundt arbeidet med forebygging av seksuelle overgrep. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette forskningsprosjektet er å innhente datamateriale som kan belyse hvilken kunnskap pedagogene i én barnehage sitter med om temaet barn og seksualitet, og hvordan de arbeider med tematikken i barnehagen. Dette er også min valgte problemstilling til mitt forskningsprosjekt. Gjennom forskning håper jeg at jeg skal klare å tilegne meg ny kunnskap, og belyse problemstillingen.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Valg av metode er: semistrukturert intervju

«Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i et intervju sammen med enten meg alene, eller med meg og de andre informantene fra barnehagen. Det vil være forberedt en intervjuguide fra min side, men intervjuet skal være fleksibelt slik at det er rom for å stille og besvare andre spørsmål enn planlagt. Intervjuguiden vil fungere som en ramme for samtalen slik at vi holder oss innenfor det jeg er ute etter å finne svar på. Intervjuet bli ikke tatt opp, og dere vil være anonymisert. Fiktive navn vil bli tatt i bruk i bacheloroppgaven. I bacheloroppgaven vil kun det vi har pratet opp (spørsmål og svar, tanker og meninger) bli brukt i arbeidet med å legge frem funn og prøve å besvare problemstillingen».

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Prosjektet skal avsluttes: 29.04.2022

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Marit Heldal & Trond Løge Hagen)

Student: Jeanette Havnør Fenes

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *[sett inn tittel]*. Jeg samtykker til:

- å delta i (*sett inn aktuell metode, f.eks. intervju, spørreskjema, observasjon*).

Dato:

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.

7.2 Intervjuguide

Intervjuguide til bacheloroppgave

Oppstartsspørsmål til pedagogiske ledere:

- 1) Hvor lenge har du jobbet i barnehage?
- 2) Hvor lenge har du jobbet i stilling som pedagogisk leder?
- 3) Hvilken utdanning har du, og hvor tok du den?
- 4) Hvilken yrkeserfaring har du som kan være relevant?

Oppstartsspørsmål til styrer:

- 1) Hvor mange år har du jobbet i barnehage?
- 2) Hvor mange år har du jobbet som styrer?
- 3) Hvilken utdanning har du, og hvor tok du den?
- 4) Hvilken yrkeserfaring har du som kan være relevant?

Hovedspørsmål:

1) Hvilken kunnskap har du om barn og seksualitet?

- Hvordan lærte du om dette temaet?
- Snakker dere om temaet i barnehagen, både i personalgruppen og med barn og foresatte?
- Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvordan snakker dere med personalet om dette temaet?
- Hvordan snakker dere med barnegruppen om det?
- Hvordan snakker dere med de foresatte om det?
- Hvor ofte snakkes det om dette temaet?

2) Hvordan arbeider dere med temaet barn og seksualitet i barnehagen?

- Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvordan?
- Hvordan er responsen fra barna når dere jobber med dette?

3) Hvordan arbeider personalet i barnehagen med å forebygge seksuelle overgrep?

- Jobber dere aktivt i barnehagehverdagen med dette arbeidet?
- Snakker dere om dette i barnehagen?
- Har dere iverksatt spesifikke tiltak i forebyggingsarbeidet?
- Hvilke tiltak er iverksatt?
- Hvorfor/hvorfor ikke?